

פרשת שבוע עפ"י השפת אמת

פרשת לך לך

ב"ה [תרמ"ב] א' תמוז

[תרמ"ב]

ובמדרש ראה בירה דולקת כו' שמעתי מאמ"ז מו"ר ז"ל⁵ דולקת כמו

דלקת אחרי (בראשית לא, לו) שראה שכל העולם נמשך אחר נקודה אחת כו' וכן

איתא בזהר הקדוש והוא כנ"ל שכל דבר. קיומו. הביטול והדיבוק למה שלמעלה עד

שהכל בא אל הנקודה האמיתית מה' יתברך שמחיה כל. ונקודה זו רצה אברהם אבינו

ע"ה לראותה איך נותנת חיים לכל הנבראים שלא להיות נפרדים אף שהם

בעולם הזה. ועל ידי הביטול לך לך כו' וזה לראותה. וכן גם עתה בשבת קודש שכל

אדם משליך כל עניני החול ומקבל על עצמו עול מלכות שמים שהוא בחינת שבת

לשבות מכל מעשה קטן וגדול נתגלה באמת כמו שכתוב (דברים כ. ט) וראו כו' כי

שם ה' נקרא כו' 4 "ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וגו' ר' יצחק פתח

'שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך, אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה

אחת דולקת אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה

אבינו אברהם אמר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם' (בר"ר לט, א; ע"ע תרל"ד ד"ה 'במדרש שמעי בת').

5 חידושי הרי"ם לך לך ד"ה 'דברי המדרש'.

ברש"י ומדרש למה לא גילה לו מיד כו' פשוט כי זה עצמו בחינת ארץ

ישראל. להבטל בכל החושים והרצונות רק לרצון ה' יתברך כמו שכתוב (בראשית יב, א) לך

לך מארצך כו'. דהיינו כל התדבקות חיצוניות להשליך הכל עבור לראות רצונו

יתברך ואז נתגלה רצונו להאדם. והכלל כי זה צריך להיות תמיד רצון האדם רק

לשמע ולקבל מה שאינו יכול שאין שיעור קודם לידיעתו יתברך כראוי להיות בטל יותר

יותר תמיד. והו"ו שמעי בת וראי כו' שתמיד צריך להיות בבחינת ראייה

והסתכלות והאזנה לקבל מה שלמעלה מהשגתו על ידי ביטול שכלו וידיעתו עתה:

2 "אמר רבי יוחנן לך לך מארצך, מארפכי שלך, וממולדתך, זו שכונתך, זמבית אביך זו בית אביך, אל הארץ אשר אראך, למה לא גלה לוי כדי לחבבה בעיניו

וליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה' (בר"ר לט, ט).

3 "שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך" (תהלים מה, יא).

[תרמ"א]

7 במדרש שמעי בת כו' (תהלים מה, יא) הענין כי אברהם אבינו היה קשה לו

מאוד לבדול עצמו. שידע שיאבדו אם יתפרד מהם. וה' יתברך יודע כי המה

רשעים ולא יחזרו למוטב. וה' יתברך בחר באברהם אבינו ע"ה זה עדות שלא היה

אבינו אברהם נוגע בדבר ואדרבא לאשר הוא היה מבקש רק טובת הכלל לכן נבחר

מכולם וקיבל עליו שכר כולם והוצרך ה' יתברך לאמר לו לך לך שיחפץ טובת עצמו

כי בחירה זו שיהיה הוא נבחר על ידי זה יהיה תועלת וזכות לכל העולם כי כל

העולם נברא רק לצוות לזה. וגם קיום כל הרשעים המתנגדים להקדושה הוא רק כדי

לקיים ושכחי עמך ובית אביך (שם) שעל ידי זה נוסף שבת ותפארת להצדיק כיתרון אור

מן החושך וזה שכתוב ל' לפותך בעולם. ואמר חז"ל עולם ירוץ אדם אפילו

לקראת מלכי עכו"ם שאם יזכה יבחין כו' 20 לטעם זה היה כל בריאות הבלי עולם הזה

להבחנת הצדיק ובענין שאיתא אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר רק אפשי ומה

אעשה ואבי שבשמים גור עלי. כמו כן א"ש לא היו תאוות העולם הזה לא היה תפארת

זה של הצדיק; 8 זכרתי לך חסד נעוריי כו' לכתך אחרי כו' (ירמיה ב, ב) הוא רמז על אברהם

אבינו ע"ה ששוב בית אבינו ומולדתו וזה הכח נשאר קיים בבני ישראל; בענין המילה

דכתיב במדרש נתחומא ששל ידי המילה נעשה תמים אף שלעיני בשר הוא עוד

מחסר מבשרו. אבל הענין הוא כי מאחר שמצוה להסיר הערלה בודאי אין החיות

הפנימיות והקדושה מתפשט בזה הערלה וכל שיש איה מקום טימטום באדם שאין

החיות מתעורר שם נקרא חסר לכן על ידי מילה נקרא תמים. האדם הוא רמז לכל

הבריאה שנקרא עולם קטן וכמו שיש ערלה באדם כן בכל דבר צריכין להסיר

המכסה והערלה. ובדורות גם כן היה דור המבול הערלה לכן נאבדו ונתגלה אחר כך

נח הצדיק תמים (בראשית ט, ט). באברהם היה התחדשות מאפילה לאור שמקודם היה תהו

כדאיתא במדרש¹⁰. לכן הוצרך לשנות שינוי מעשה במילה ושינוי מקום לך לך (בראשית יב, א) ושינוי השם¹¹:

ה' יתברך לך לך מארצך

[תרמ"ב]

רמב"ן הקשה שנאמר (בראשית יב, א) לך לך בלי שנוכר מקודם חיבתו. ובווהר

הקדוש נראה כי זה עצמו השבח ששמע זה המאמר לך לך שנאמר מה' יתברך לכל

האנשים תמיד כמו שכתוב⁸ וי לאינן דשינתא בחוריהון ואברהם אבינו ע"ה שמע

וקיבל. וממילא נקרא רק הדיבור אליו כי הלא לא נמצא מיוחד לשמוע. רק הוא אבל

בודאי זה השבח בעצמו שהיה מוכן לקבל המאמר:

7 "יהנה זאת הפרשה לא בארה כל הענין, כי מה טעם שיאמר לו הקב"ה עזוב ארצך ואיטיבה עמך טובה שלא

היתה כבודו בעולם, מכלי שיקדים שהיה אברהם עובר אלהים או צדיק תמים... ומנהג הכתוב לאמר התהלך לפני

ותשמע בקולי ואיטיבה עמך כאשר בודד ובשלמה, וכענין התורה כולה 'אם בתוקותי תלכו', 'אם שמע תשמע בקול ה'

אלהיך' (רמב"ן בראשית יב, ב ד"ה 'זהה ברכה').

8 "כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא קודשא בריך הוא דהא כל בני נשא לא ידעי ולא מסתכלי על מה

קאמי עלמא ואינן על מה קיימין ... ווי לאינן דינימי שינתא בחוריהון לא ידעי ולא מסתכלאן' (זוהר ח"א, עז ע"א).

1 בר"ר לט, א. עיין שנת תרל"ב הערה 4.

2 "שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך" (תהלים מה, יא).

[תרמ"ג]

10 בפסוק ויהי כי הקריב כו' בזהר הקדוש⁸ כמו שכתוב (שמות י. י) ופרעה

הקריב לכן של ישראל בתשובה כו'. כי אברהם אבינו ע"ה הכניס עצמו למצרים

בעבור בני ישראל שידע שיצטרכו להיות במצרים⁹. דאיתא במדרש¹⁰ על פסוק (תהלים

סו. ה) אשרי תבחר ותקרב יש שבחרו ולא קרבו היינו אברהם אבל הוא קירב את

עצמו. היינו שהיה צדיק גמור ותקרב קאי על בעלי תשובה אף על פי כן הכניס

אברהם עצמו גם במדריגת בעלי תשובה להיות כיבוש הדרך לבניו:

ב"ה [תרמ"ד]

לך לך כו' (בראשית יב, א) ונברכו כן כו' (שם א). כי אברהם אבינו ע"ה רצה לקרב כל

הברואים אליו יתברך אך הרשעים לא היו כדאי להנות מאורו כדכתיב (איוב לח, טו)

וימנע מרשעים אורם ע"ש בזהר הקדוש¹¹. כמו דאיתא¹² וירא אלקים האור כי טוב

(בראשית א, ד) שהיה מאיר מסוף עולם וראה שאין כדאי לרשעים וגונו כן היה באברהם

אבינו ע"ה שהיה מוכן להאיר לעולם מראשו לסופו אך שלא היה כדאי הרשעים

וגונו הקב"ה אורו לבני ישראל, ויבדל (שם). ואמר לו לך לך כו' (בראשית יב, א) שיהיה

מיוחד האור לו ולזרעו אחריו. ובכח הבדל וגניזה זו ימשך אור מרחוק גם לכל העולם

כמו שכתוב ונברכו כן כו' (שם א). ואברכה מברכין (שם) פירש מו"ז ז"ל¹⁵ שעל ידי זה

שייטב בעיני שאר אנשים דרכו של אברהם אבינו ע"ה יוכלו להיות בכלל הברכה ע"ש

פרשת וירא:

12 "פתח ואמר יימנע מרשעים אורם חרוע רמה תשבר' האי קרא אוקמה אבל יימנע מרשעים אורם' דא נמרוד ובני

דריה דנפק אברהם מנייהו דהוה אורם, 'חרוע רמה תשבר' דא נמרוד. ד"א יימנע מרשעים אורם' דא חרע ובני ביתיה,

'אורם' דא אברהם, האור לא כתיב אלא אורם דהוה עמהון, 'חרוע רמה תשבר' דא נמרוד דהוה מטעי אבתריה

כל בני עלמא ובגין כך כתיב 'לך לך' בגין לאנהרא לך ולכל אינן דיפקן מינך מכאן ולהלאה' (זוהר ח"א, עז ע"ב).

במדרש' שמעי בת וכו' והטי אונק (תהלים מה. יא) כי אברהם אבינו ע"ה היה חכם גדול גם מקודם כדאיתא בזהר הקדוש והקב"ה ייב חכמה לחכימין ובודאי האדם נברא על דבר מיוחד שיוכל לתקנו ולהשיגו ואו נקרא צדיק שמישר אורחותיו על פי המשפט אבל אברהם אבינו ע"ה היה חסיד הנכנס לפנים משורת הדין והיינו שהעובד ה' מאהבה יכול להפיק רצון מה' יתברך להשפיע לו ממקור נשמתו מה שאי אפשר להשיג בשכל אנושי כענין שאמרנו בפסוק (תהלים קג. כ) עושי דברי לשמוע בקול דברו שעל ידי תיקון המעשים כראוי וזוכין לשמוע יותר ויותר וכן לעולם כי החסיד עובד ה' כדי לזכות להתדבק בשורש המצוה ומבקש לשמוע בכל עת חדשות וזה שנאמר אחר שמעי בת שהוא מה שיכולין להשיג אחר כך הטי אונק שהוא לבטל כל ההאזנה והשמיעה אליו יתברך ועל ידי הביטול לגמרי כענין לך לך מארצך כו' (בראשית יב. א) על ידי זה זוכין להארה חדשה שלמעלה מהטבע כאשר השיג אברהם אבינו ע"ה אשר אראך (שם) אם כן הוא מה שאינו יכול להשיג ולראות מעצמו. וכן בני ישראל אחר שנמשכו אחריו למדבר בארץ לא זרועה (ירמיה ב. ב) זכו לתורה אש דת⁵ וכן בשבת קודש מעין זה על ידי ביטול כל המעשים אליו זוכין לנשמה יתירה. וזה שנאמר (בראשית יב. ב) ואגדלה שמך כי השם הוא אותו ענין שנברא עליו ואברהם אבינו ע"ה תיקן זאת ונכנס לפנים משורת הדין עד שהוצרך ה' יתברך בכיכול להוסיף ה' על שמו⁶ וכתוב (שם א) אשר אראך ודקדוקי למה לא גילה אכן באמת אין שיעור לראיה זו וזה עצמו הראה לו הדרך להבטל תמיד אל אשר

17 ב"ה [תרמ"ד]

בפסוק (בראשית טו. א) אל תירא אברם אי. מגן לך. כי הנה אברהם אבינו ע"ה היה שורש החסד שהחסד מתגלגל בעולם בשבילו כמו שכתוב במדרש פרשת חיי שרה⁷. ובכאן הראה גבורה גדולה והכה כל אלה המלכים לכן נתיירא פן ירד ממדרגתו להיות נעשה על ידו דין כוה. אכן באמת זה עצמו היה כירור מדתו כי החסד ואהבה צריך שמירה שלא יתפס ויתר מדאי כמו שאמר מו"ז ז"ל⁸ פירוש מה יפו פעמיק בנעלים בת נדיב (ש"ש ז. ב) שהנדיבות צריך מנעל כו' וכן כתב בספר תורה אור⁹ מהרב כפירוש אנכי מגן לך ע"ש. וזה שאמר לו הקב"ה כי מאתו היה זה כדי שיהיה נשמר מדתו ומתברר שלא יוכל לסבול הרשעים כענין שמצינו¹⁰ המרחם על האכזרים סופו להיות אכזר כו'. והענין הוא כמו שכתוב (שמות טו. ה) ימינך ה' נאדרי ימינך ה' תרעץ ואמרו חז"ל¹¹ כשבני ישראל זכאין השמאל נעשה ימין. לכן זה דבר גדול שעל ידי אברהם אבינו ע"ה דוקא נעשה דין ברשעים אלו. וזה הרמז במדרש¹² וזרע צדקה שכר אמת (משלי יא. יח) עינין ברש"י שם¹³ פירוש שכר אמת כמו עושי שכר אנגמי נפש (ישעיה יט. י) ע"ש שעל ידי שהיה אהבה וחסד של אברהם אבינו ע"ה באמת לכן נשמר במקום שלא היה ראי להתחסד והכל מאתו יתברך כמו שכתוב (דברים י. ט) שומר הבריה והחסד לאוהביו כו' וזה שכתוב (בראשית טו. א) אנכי מגן לך שהקב"ה שומר אותו ואת מדתו להיות עליו מגן לצמצם ולעצור המדה כפי הצורך:

אראך וזה שנאמר (שם טו) כי כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה כו'. מכלל שאין שיעור לראיה זו וכפי מה שזכה לראות כו' הנחיל לבניו. ועל זה נאמר (תהלים לא. ב) מה רב טובך ארץ ישראל שנקראת הר הטוב⁴ אשר צפנת כו' נגד בני אדם שכולן רואין ארץ ישראל. וארץ ישראל מה היא רק להיות ה' מתגלה מה שגנוז בה והרי משה רבינו ע"ה ביקש ואראה כו' (דברים ג. כא):

15 ב"ה [תרמ"ו]

בפסוק (בראשית טו. א-ב) מה תתן לי כו' וכן משק ביתי כו' יורש אותי כו' והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (שם ו. ו) ואין מובן ונראה לפרש כי בודאי האמין גם מקודם אברהם אבינו ע"ה בהבטחות ה' יתברך לזרעך אתן כו' (שם יז. ז). אך כל הטענה היה על מה שהלך כל ימיו עריירי. ועובד ה' כמותו והלך בכל עת ממדריגה למדריגה וכל העבודות למד ממנו אליעזר כמאמר חז"ל¹⁵ דולה ומשקה מתורת רבו כו'. ועל זה התרעם אברהם אבינו ע"ה מה שמניח כל תורתו לכן ביתו. אכן הקדוש ברוך הוא וברוך שמו גלוי וידוע לפניו כי ישתנה אברהם אבינו ע"ה אחר המילה לבריה חדשה¹⁶ ונתחדש לו אחר כך דרך האמת והוא דרך התורה שאין לכלל החכמות שייכות כלל לזה הדרך ולכן לטובתו המתין הקב"ה ליתן לו את יצחק ללמוד אליו רק תורת אמת וזה שנאמר (שם טו. ד) לא יירשך זה כו'. ואברהם אבינו ע"ה האמין ויחשבה לצדקה (שם ו. ו) מה שמניח כל תורתו לכן ביתו וודאי לטובה הוא הגם כי לא ידע איך יוכל להיות. האמין באמרו יתברך אשר יצא ממך הוא יירשך (שם ו. ד):

18 ב"ה [תרנ"ד] 19

במדרש¹² יהי רעב (בראשית יב. ט) עין ה' אל כו' המיחלים לחסדו כו' (תהלים לג. יח) ע"ש כל הענין. פירוש המיחלים לחסדו שמצפין שיתגלה חסד ה' בעולם לא לעשות עמדם חסד דמה שבחיייהו רק בחסד שיש להם זכות עצמם אין חפצים רק בחסדו יתברך שמו וכמו שאמר חז"ל¹³ אף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשין רק מתנת חנם. וכיון שהם מצפים רק לחסדו. הקב"ה ממלא משאלות לבם ומכניס אותם למקומות כאלה שיהיו צריכים לחסדו כמו שכתוב (שם יט) להציל ממות כו' ולהחיותם ברעב כדי לגלגל על ידיהם חסד עליון ומהאי טעמא שירוף נתן ליריאיו¹⁴ ע"ש וכל היסורין שעברו על אברהם אבינו ע"ה היה הכל הכנה. וכמו דאיתא במדרש¹⁵ ג' מתנות נתן הקב"ה לישראל וכולם על ידי יסורין. וכמו שהיה גלות מצרים יסורים הכנה אל התורה. והליכה במדבר ארבעים שנה יסורים הכנה לירושת הארץ. כמו כן לך לך של אברהם אבינו ע"ה היה כדי לירש הארץ. ורעב שהלך על ידו למצריה היה הכנה אל התורה ועל זה כתב במדרש¹⁶ אשרי הגבר כו' תיסרנו ומתורתך תלמדנו (תהלים צד. יב) כי כל הרעבים שנזכרו בתורה הם רמזים לרעבון לשמוע דבר ה' כמו שכתוב במדרש¹⁷ עשרה רעבון היה בעולם והעשירי יהיה לעתיד לא ללחם כו' כי אם לשמוע כו' (עמוס ה. יא) פירוש לעתיד יתגלה פנימיות הרעבון. ומקודם היו מתלבשין הרעבים בגשמיות. אבל הכל ענין אחד:

במדרש¹ שמעי בת וראי כו' (תהלים מה. יא) תאמר שעולם הזה בלי מנהיג הציץ עליו הקב"ה אני הוא בעל הבירה כו'. כי עיקרי האמונה הם שלשה כמו שביאר החסיד ז"ל² היה הוא ויהיה. שצריכין להאמין כי ה' יתברך ברא הכל. ושהקב"ה הוא ומנהיגו ומהוה ומחיה את הכל. כמו שכתוב (נחמיה ט. ה) אתה עשית וכו' וראי מחיה את כולם וזו היא עיקר הידיעה בעולם הזה ועל הראשונה נאמר שמעי בת (תהלים מה. יא) כי שמיעה היא אמונה מה שאינו יכול לראות רק להאמין ואברהם אבינו ע"ה האמין בו יתברך כי ברא הכל ועל ידי זה זכה לבחינת וראי (שם). והוא בחינת ההנהגה שהקב"ה מנהיג העולם ובהינה זו יכולין לראות בעין מי שזוכה רואה בחושי כל ההנהגה מאתו יתברך ובכלל הוציאו האבות ובני ישראל בחינה זו מכח אל הפועל עד שזכו שהקב"ה עשה לתורה מן השמים אשר בכח התורה ומצות זוכין לידע כל הנהגה שבעולם כמו שכתוב (דברים ה. לה) אתה הראת לדעת. וזה שכתוב (בראשית יב. א) לך לך כו' אשר אראך שיראה בעין כל ההנהגה שבעולם הזה. אכן אחר כך כתיב (תהלים מה. יא) והטי אונק שהוא האמונה השלישית שלבטוף יהיה ה' אחד ושמו אחד (דברים י. ט) ושיהפוך לכולן שפה ברורה³. והשבת הוא גם כן יסוד אלה ג' אמונות וג' סעודתי דמיהמנותא⁴ וכן שלש תפלות נתקנו על אלה הג' אלה קדשת⁵ שהוא בריאת שמים וארץ. ישמח משה⁶ על התורה שהיא התגלות הנהגת העולם. אתה אחד ושמך אחד⁷ כמו שיהיה לעתיד:

17 ב"ה [תרס"ד]

במדרש¹ לך לך (בראשית יב. א) שמעי בת כו' והטי אונק (תהלים מה. יא) משל כו'. וראה בירה דולקת תאמר שהיא בלי מנהיג הציץ עליו בעל הבירה כו'. שהאדם נקרא מהלך שצריך תמיד לילך ממדריגה למדריגה. כי ההרגל נעשה טבע. והטבע משכח ומסתיר פנימיות החיות ואפילו בתורה ומצות אם נעשין הרגל. נעשה טבע. ושוכח הפנימיות. לכן צריך ללמוד בכל עת לחפש דרך ועצה חדשה. ולכן הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה הבירה שדולקת עולם הזה הטבעי כל מה שנכנס בה אף על פי שכל הטבע על ידי נקודה חיות מלמעלה אבל הוא נטבע בטבע והטבע מכלת הכל כענין שכתוב (בראשית מא. כא) ולא נודע כי באו אל קרבנה. ולכן הקב"ה בטובו מחדש בכל יום מעשה הבירה. והאדם צריך לחפש למצוא זאת בהתחדשות כמו שכתוב (משלי ה. לה) לשקוד על דלתותי יום יום. ולכן כתוב שמעי בת כו' ואחר כך שנית הטי אונק לומר שתמיד צריך להיות מוכן לשמוע וזה שכתוב (בראשית יב. א) לך לך לעולם צריך להיות מהלך אל אשר אראך תמיד השגה חדשה לכן נקרא האדם מהלך שכל שעומד בלי התחדשות. מיד הטבע שולטת בו. ולכן מלאכים למעלה שאינם תוך הטבע נקראים עומדים ובעולם הזה נקרא האדם מהלך כנ"ל: